

בנין יעקב

שמחת תורה

אמרים יקרים מפנינים נפלאים
לעודר הלבבות בימים המאירים
להבהיק עיניים ביהלום וספירים

תוכן הענינים

שמחת תורה

שישו ושמחו בשמחת תורה - לבאר השייכות של שמחת תורה לשמיני עצרת ומעלת
השמחה בהאי יומא.....ג.
קשה עלי פרידתכם - בשמיני עצרת מתקרבים בני ישראל אל הקב"ה באופן הנעלה
ביותר.....כא

© כל הזכויות שמורות

להערות אפשר לפנות לטל-פקס : 02-999-8201

או למייל : 3122131@GMAIL.COM

ניתן להשיג הקונטרס

בירושלים : 053-31-53-661 050-41-75-336

בבית שמש : 052-76-30-720

כמו כן ניתן להשיג את סדרת הקונטרסים

בנין יעקב על המועדים

אלול – ימים נוראים • סוכות • הנוכה • שובבי"ם • פורים – ד' פרשיות

חודש ניסן - חג הפסח - ספירת העומר • שבועות • בין המצרים

וכן בנין יעקב על התורה: בראשית • שמות • ויקרא • במדבר • דברים

שמחת תורה

שישו ושמחו בשמחת תורה

לבאר השייכות של שמחת תורה לשמיני עצרת ומעלת
השמחה בהאי יומא

המלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה'

היום האחרון של החג עושין אותו ליום של שמחה וצהלה, ימים ונהרות של שמחה ודבקות בהשי"ת ובתורתו נשפכים ביום הזה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, בני ישראל מסבבים את התורה הקדושה ומתרפקים עליה בדבקות וגעגועים, בבחינת חבוקה ודבוקה כך, לב מי לא ימס בראותו אנשי צורה ובני עליה יחד עם יגיעי כפיים ופשוטי עם, זקנים ונערים בחורים וגם באים בימים, כולם כאחד יוצאים במחולות וריקודין קדישין לכבודה של התורה הקדושה, הארה של קדושה וטהרה ניכרת על זיו איקוניהם, והכרת פניהם ענתה בהם כי קודשא בריך ואורייתא וישראל חד הם.

גדולי וצדיקי הדורות ראו בכך עניין גורא ונשגב, ואף הם עצמם הכניסו בזה עבודה קדושה ויגיעה עצומה, כפי שכבר העיד מורנו רבי חיים ויטאל ב'שער הכוונות' (דרושי חג הסוכות הקדמה) על רבינו האר"י הק': "וראיתי למורי ז"ל נוהר מאד בדבר זה להקיף אחר הס"ת או לפניו או לאחוריו ולרקד ולשורר לפניו בכל יכלתו בליל מוצאי יו"ט אחר תפלת ערבית, והיה מקפיד מאד לעשות אז ז'

הקפות שלימות". עוד כתב שם: "מה שנהגו להוציא הספרים מחוץ להיכל וגם להקיף עמהם התיבה בשחר ובמנחה ובערבית דבמוצאי יום טוב, מנהג אמיתי הוא. וכבר נכתב בספר הזוהר (פרשת פנחס רנו:) וזה לשונו, 'ונוהגין ישראל למעבד עמה חדוה ואתקראת שמחת תורה, ומעטרין לספר תורה בכתר דיליה כו'".

בך גם מסופר בספר 'מעשה רב' (הלכות סוכה רלג) על הגאון החסיד מוילנא זי"ע שיצא מגדרו והיה מרקד ומפזז בכל עזו כנגד התורה הקדושה, וכה מסופר שם: "הגאון ז"ל היה שמח מאד בחג הסוכות וביותר בשמיני עצרת, כי הוא יותר יום שמחה מכל ימי החג על פי הסוד... ושמחים שמחה גדולה. ובשמחת תורה היו מקיפים הבימה עם הס"ת שבעה פעמים... ומנגנים התשבחות הנ"ל... והוא ז"ל היה הולך לפני הס"ת שמח מאד ברוב עזו וחדוה, וחכמת אדם תאיר פניו כלפיד אש בוערת ומספק כף אל כף ומפזז ומכרכר בכל עזו לפני הס"ת".

הפלגות נוראות הפליגו הצדיקים במעלת היום ובעבודת ההקפות, וכמובא בספר 'אמרי פנחס' (שער ד - שבת ומועדים - רי) שהיה הרה"ק רבי פנחס מקאריין זי"ע לובש את הקאפיטא הלבן עם החגורה והמצנפת הלבנה לכבוד ההקפות כמו שהיה לובש ביום הכיפורים ובליל פסח, ואמר: "כי ביום הכיפורים אנחנו מתאמצים להתעלות ולהשתוות להמלאכים שנוכל לעמוד עמהם מעורבב ביחד ועל כן אנו לובשים לבנים כמו המלאכים, ובעת ההקפות בא השי"ת וכל פמליא דיליה לעולם הזה לשמוע ההקפות עם הזמירות והריקודין של ישראל כמו שבאים בליל פסח לעולם הזה לשמוע ההגדה כדאיתא בזה"ק, ועל כן אנו לובשים לבנים בליל פסח להשתוות אל המלאכים שבאים בבתינו, וכן גם בעת ההקפות שייך טעם זה".

ובל מי שמשדל להרבות בשמחה וריקודים לכבוד התורה ונותנה, בסופו זוכה לכתרה של תורה, כפי שכתב ב'פלא יועץ' (ערך חתן): "ומנהגן של ישראל תורה שעושים חתני תורה בכל שמחת התורה, וזמן שמחה הוא לכל ישראל, ישמח ישראל בעושיו שמחה של מצוה לגומרה של תורה, וכן המרבה לשמוח ובפרט בעת שעושים השבע הקפות מנהג חסידים ואנשי מעשה לפזז ולכרכר לפני הספרים בשירות ותשבחות ושמחות וגיל, והיא סגולה נפלאה לזכות לו ולזרעו לכתרה של תורה".

בנין שישו ושמחו בשמחת תורה יעקב ה

כל כך גדול הוא כח השמחה ביום זה, עד שלצורך כן הקילו בכמה וכמה עניינים שבוזמנים אחרים נזהרו בהם מאד, כגון מה שכתב בהג"ה (שולחן ערוך אורח חיים - סימן תרסט): "ונהגו עוד להרבות הקרואים לספר תורה, וקורים פרשה אחת הרבה פעמים ואין איסור בדבר, עוד נהגו לקרות כל הנערים לספר תורה, וקורים להם פרשת המלאך הגואל", זאת למרות שבכל השנה מקפידים שלא לחזור על הפרשיות ולא להרבות בקרואים, וגם נזהרים שלא להעלות נערים קמנים לתורה[א]. כך גם הקילו מאד לעניין מחולות ומחייאת כף אל כף לכבודה של תורה (בית יוסף סימן של"ט בשם המהר"י קולון וראה במשנ"ב שם ס"ק ח).

שמחת תורה - על שם הסיום וההתחלה של התורה

המקור לשמחה נפלאה זו שאנו עושים ביום זה הוא בספר אבודרהם (סדר תפלת סוכות ופירושה), שם כתב המעם, "לפי שמסיימין בו התורה וראוי לשמוח בסיומה". וביאור דבריו, שבכל שבת משבתות השנה אנו קורין בתורה פרשה אחת מפרשיות התורה על פי הסדר, כפי תקנת חכמינו ז"ל, והיות שביום שמיני עצרת ושמחת תורה מסיימים לקרוא את הפרשה האחרונה של 'וזאת הברכה', לכבוד זה אנו עושים שמחה גדולה לגומרה של תורה[ב].

בשתיבף לאחר הגמר והסיום אנו מתחילים לקרוא שוב מתחילת התורה - 'בראשית ברא', בכדי שלא לפתוח פה חלילה לשמן ולא יוכל לקטרג

(א) ובדרך רמז עלה בדעתנו ליתן טעם הגון מדוע נהגו בשמחת תורה לחזור על הקריאה שוב ושוב, ואפשר לומר שבא לרמז, כי מי שרוצה לזכות לידיעת התורה ולקנותה בקנין עולם, לא די לו בעצם הלימוד, אלא בנוסף לזה צריך גם לחזור ולשנן תמיד על מה שכבר למד, וכמאמר הגמרא (ברכות מ). על הפסוק (שמות טו, כו) "ויאמר אם שמוע תשמע" - אם שמוע בישן תשמע בחדש, ואם יפנה לבכך שוב לא תשמע, וכתב ברש"י "אם תשמע בישן - ששנית ושלשת מה ששמעת אשתקד".

(ב) בארץ ישראל עושים את 'שמיני עצרת ושמחת תורה' ביום אחד, ובחוץ לארץ מחלקים אותם לשני ימים, ביום הראשון 'שמיני עצרת' ולמחרתו 'שמחת תורה'.

על ישראל כאילו סיימו התורה ואינם חפצים עוד להגות בה, לפיכך סומכים את ההתחלה אל הסיום, בכדי לסתום את פיו. ועוד טעם, דכשם שזכינו לסיים את התורה הקדושה עד סופה, כך גם אנו רוצים לזכות ולהתחיל אותה מהתחלה.

אלול ותשרי הם הכנה להגיע ל'אתה הראת'

ולבאורה היה נראה לומר, ששני המועדים הללו של שמחת תורה ושמיני עצרת הם שני עניינים נפרדים שהזדמנו לפונדק אחד, היות ש'שמחת תורה' הוא על שם סיום התורה, ואילו 'שמיני עצרת' הוא על שם היחוד הנורא והאהבה הגדולה שמגלה הקב"ה אלינו ביום זה, כפי שביארנו בארוכה (במאמר 'קשה עלי פרידתכם'), שביום זה יושב הקב"ה רק עם בני ישראל לבדם בלא שום מחיצה ומסך המבדיל, ואומר להם 'כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה' – כל מה שאתם רוצים יכולים אתם לבקש, ובהשקפה ראשונה היה נראה לומר כי אכן אין כל שייכות בין שני עניינים האלו שאך במקרה נודמנו ליום אחד.

אולם בהתבוננות מעט נראה כי שני הדברים האלה הם כתרי רעין דלא מתפרשין ואיתקטירו בחד קטירא, ולא לחינם אמרו הצדיקים וכן מובא משמו של הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (אמרות משה), שהתכלית של כל העבודות והיגיעות שהתייגענו בחודשים האחרונים, מתחילת ימי בין המצרים, חודש אלול וראש השנה, תקיעת שופר ועשרת ימי תשובה ויום הכיפורים, ואחר כך חג הסוכות וכל המצוות הנהוגות בו, הכל הוא בכדי להגיע אל הרגע הנכסף הלזה של שמחת תורה, בשעה שעומדים באימה מול ארון הקודש ואומרים בדבקות ובגעגועים 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו', כי ברגע זה נעשה היחוד העליון והשלם, ובשביל רגע זה היה שווה כל העבודות הנוראות, הכל היה רק הכנה להגיע אל התכלית של 'ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו' [ג].

(ג) וראה גם מה שכתב ב'שם משמואל' (הושענא רבה תרע"ד) בזה הלשון: ודוגמא לזה הוא שמיני עצרת, שהוא הנקודה הפנימית מכל הימים שעברו ראש השנה יום הכפורים

התקשרות בני ישראל עם הקב"ה על ידי התורה

ואפשר לומר הכוונה בזה, שיסוד הקשר ועיקר הדבקות בין ישראל להקדוש ברוך הוא, הוא רק על ידי התורה הקדושה, שעל ידי העסק והיגיעה שהאיש ישראל משקע את עצמו בהוויות דאביי ורבא, על ידי זה הוא זוכה להתדבק בהאור אין סוף ברוך הוא, שהרי התורה הקדושה הוא שמותיו של הקדוש ברוך הוא (ראה בהקדמת הרמב"ן לפרשת בראשית), ואת אורו הבהיר גנו בתוך אותיות התורה, וכל מי שיש בו דעת לעסוק בתורת ה' תמימה הוא אכן זוכה להתדבק באור קדושתו.

ולבן בשעה שבני ישראל פותחים את הארון להוציא את ספר התורה ואומרים 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו', זהו תכלית היחוד והקשר שבין הקב"ה וישראל, אלא שבחודש אלול ותשרי התייגענו לנקות ולצחצח את חדרי לבבנו שיהיו נקיים ובוהקים כראוי וכיאות לשכן בו את המלך ולהתקשר עמו בקשר עליון.

מה מאד תואמים הדברים עם מה שכתב בספר הק' 'מאור ושמש' (רמזי שמיני עצרת), שם היטיב לבאר את גודל העסק שעושים ביום זה מן התורה הקדושה, וזה לשונו הבהיר: "והנה כל מגמתנו ביום השמיני עצרת שיתייחד הקב"ה עם הכנסת ישראל ולהמשיך כל אורות העליונים אל המלכות שמים, ועיקר היחוד הוא על ידי התורה ואורייתא וקודשא בריך הוא וישראל חד, ועל ידי עסק התורה והבל פיו של האדם הוא מייחד את הקב"ה עם הכנסת ישראל, שנשמותיהם של ישראל הם קשורים באותיות התורה".

דהיינו, שכל מה שמצאנו בדברי חז"ל הקדושים, שבהאי יומא נעשה יחוד נורא בין בני ישראל לאביהם שבשמים, הכל הוא רק על ידי התורה הקדושה,

שבאמצעות התורה מתייחדים ישראל עם הקב"ה ביחוד עליון, כמו המלך שעושה סעודה מיוחדת אך ורק לבניו רחומיו, ואז מתייחד עמהם וממלא להם את כל משאלות לבם לטובה[יד].

התכלית של אלול ותשרי להגיע לתורה

מבאן אנו למדים על גודל החשיבות של התורה הקדושה שהוא למעלה מכל העניינים והעבודות האחרים, כי זה כבר כמה חודשים שאנו פרושים

(ד) ראה דיבורים נפלאים מלהבות אש שכתב הב"ח (אורח חיים סימן נו) לבאר את עוצם הקשר והדבקות בין ישראל לבין קודשא בריך הוא ושכינתיה שנעשה בכח התורה, וזה לשונו:

דכונתו יתברך מעולם היתה, שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה, ולכן נתן הקדוש ברוך הוא תורת אמת לישראל במתנה שלא תשתכח מאתנו, כדי שתתדבק נשמתנו וגופינו ברמ"ח איברים ושם"ה גידין ברמ"ח מצוות עשה ושם"ה לא תעשה שבתורה, ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת היו המה מרכבה והיכל לשכינתו יתברך, שהיתה השכינה ממש בקרבם, כי היכל ה' המה, ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה והארץ כולה היתה מאירה מכבודו, ובוה יהיה קישור לפמליא של מעלה עם פמליא של מטה והיה המשכן אחד...

וכמו שכתבו רבותינו ז"ל (עירובין נד ב, מכילתא ריש משפטים) על פסוק (שמות כא א) 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם', וכוונתי שיתקשרו בעצם קדושת תורתך אמת והשכינה תהא שורה בקרבם...

ולברך לפניו יתברך ולהודות לו על נתינת התורה לעמו ישראל כדי שיהיו דבקים בקדושתה ובשכינתו יתברך, והוא המכוון בברכת 'אשר בחר בני', על אשר קרבנו לפני הר סיני ונתן לנו תורתך הקדושה כלי חמדתו שהיה משתעשע בה בכל יום, כדי שתתדבק נשמתנו בעצמות קדושת התורה ורוחניותה ולהוריד השכינה בקרבנו... עד כאן לשונו.

וראה גם מה שכתב בהקדמה לספר 'המקנה' (אות יב) וזה לשונו: אמנם כל הקדושין והדביקות הוא על ידי עסק התורה ושעשוע יום ויום, ודביקות בתורה הוא ממש דביקות בה' אלהים

בנין שישו ושמחו בשמחת תורה יעקב ט

מהבלי עולם הזה ומשוקעים לגמרי בעסק המצוות ובשאר כל עניינים של קדושה וטהרה ופרישות, החל מחודש אלול ובהמשך ראש השנה ויום הכיפורים, שבהם עבדנו את הבורא מתוך יראה וחרדה, מלכויות זכרונות שופרות וחמשה עינויים, ואחר כך בחג הסוכות קיימנו את מצוות בוראנו בשמחה וברננה, סוכה וד' מינים, ועדיין אינו די בכל אלו, אלא המטרה של כל אלו העבודות הוא להגיע אל התכלית, התורה הקדושה.

כי באמת אין לנו שיוור אלא התורה הזאת, וכל מה שהתייגענו עד עתה היה רק למען נגיע אל התורה הקדושה, כי התורה היא חיינו, כמו שכתוב (משלי ד, יג) "החזק במוסר אל תרף נצרה כי היא חייך", ופירש רש"י: "החזק במוסר - אחוז בתורה", כלומר, אחוז בתורה ואל תרף כי היא חייך, כך גם כתב בזהר הק' (ח"א קסח.), "דכל מאן דאשתדל באורייתא, קודשא בריך הוא משיך עליה חיינ עלאין ואעיל ליה לחיי עלמא דאתי, דכתיב 'כי היא חייך ואורך ימך', וכתיב (שם לב) 'ובדבר הזה תאריכו ימים' חיינ בהאי עלמא וחיינ בעלמא דאתי"^[ה].

נגילה ונשמחה בך - בך בתורתך

בענין זה מצאנו מדרש נפלא בילקוט שמעוני (פרשת פינחס רמז תשפב), שם מבאר את המהות של שמיני עצרת ומביא משל על מלך גדול שהזדמן לו שמחה בתוך ביתו, לכבוד השמחה הגדולה ערך משתה גדול לשריו ועבדיו מכל מדינות מלכותו ואיי הים, במשך כל אלו הימים היה בנו חביבו של המלך טרוד עם

חיים, והוא מה שאמרו חז"ל 'זבו תדבקון - וכי אפשר לדבק בשכינה אלא הדבק בתלמידי חכמים', ובודאי מצוה זאת נאמרה אף לתלמידי חכמים עצמם, מובן מזה כי תלמידי חכמים הם מקיימין ובו תדבקון על ידי עסק התורה שהוא דביקות שמו יתברך, כמו שאיתא בזהר כולא אורייתא שמא דקב"ה הוא.

(ה) תרגום ללשון הקודש: שכל מי שמשתדל בתורה, הקדוש ברוך הוא מושך עליו חיים עליונים ומכניסו לחיי העולם הבא, שכתוב 'כי היא חייך ואורך ימך', וכתוב 'ובדבר הזה תאריכו ימים'. חיים בעולם הזה, וחיים בעולם הבא.

האורחים הרבים, לקבל את פניהם לפי כבודם הראוי ולראות בשלום כל אחד ואחד לכל יחסר לו המזוג, אך מרוב שהיה טרוד עם האורחים לא היה ליבו פנוי כל כך לשמוח עם אביו, רק כחלוף שבעת ימי המשתה, כאשר כל האורחים והמוזמנים עמדו לשוב אל ביתם ומולדתם, פנה המלך אל בנו אהובו ואמר לו: 'יודע אני שכל שבעת ימי המשתה היית טורח עם האורחים עכשיו אני ואתה נשמח יום אחד'.

ממשיך המדרש וכותב: "כך כל שבעת ימי החג ישראל עסוקים בקרבנותיהן של אומות העולם, דכל אותן שבועים פרים שהיו ישראל מקריבין בחג כנגד שבועים אומות... וכיון שיצאו שבעת ימי החג אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, עכשיו אני ואתם נשמח יחד... וכיון ששמעו ישראל כך התחילו מקלסין להקב"ה ואומרים 'זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו' (תהלים קיח, כד), אמר ר' אבין, אין אנו יודעין במה לשמוח אם ביום אם בהקב"ה, בא שלמה ופירש נגילה ונשמחה 'בך', בך בתורתך, בך בישועתך... בעשרים ושתים אותיות שכתבת לנו בתורתך, ב - תרי, ך - עשרים".

מבאן חזיון ביתר שאת ממש כאותם הדברים אשר אמרנו, שאותו סעודה קמנה שאנו יושבים עם הקב"ה בשמיני עצרת הוא באמצעות התורה הקדושה, 'נגילה ונשמחה בך - בך בתורתך', שעל ידי קדושת התורה אנו זוכים להתקשר ולהתדבק באור קדושתו יתברך שמו, חבוקה ודבוקה בך, וכדכתב בזוהר הק' (ח"ג עג, א) "קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא", ואם חפצים אנו באמת ליטול חלק באותו סעודה קמנה, יש לנו להידבק בתורה הקדושה, וכדאיתא עוד בזוהר הק' (ח"ב ס, א) שהקב"ה נקרא תורה ואין תורה אלא הקב"ה, וכאשר אנו שמחים עם התורה הקדושה אנו שמחים בעצמותו יתברך שמו ללא שום מחיצה ומסך המבדיל.

ואכן יסוד החילוק בין ישראל לאומות העולם הוא התורה הקדושה, רק לבני ישראל יש חלק בתורה ואילו אומות העולם אין להם נגיעה כלשהיא אל התורה הקדושה, עוד בשעה שסיבב הקב"ה על פני הארץ לבקש אחר אומה ולשון שיהיו מוכנים לקבל את התורה, סירבו כל אומות מלבד בני ישראל, ולכן באותו

בנין שישו ושמחו בשמחת תורה יעקב יא

שעה שמשלחים את שבעים האומות והקב"ה נפנה להיות עם בני ישראל בלחודוהי, או אז מוציאים בני ישראל את התורה הקדושה וששים ושמחים עמה בעז ובחדוה, כי התורה הזאת הינו עצם הקשר בין ישראל לאביהם שבשמים ואין לאומות כל חלק בזה, בבחינת 'ובשמחתו לא יתערב זר' (משלי יד, י).

בני ישראל מוסיפים תענוג להקב"ה עם התורה

שמחה זו שאנו שמחים זה עתה בתורה הקדושה הוא בבחינת 'כמים הפנים לפנים' (שם כו, יט), שכן מדרך הבנים לדעת מהו הדבר אשר אביהם אוהב ומה מעורר אותו להיות בשמחה, וכאשר הבנים רוצים להכיר טובה אל אביהם ולהראות את חיבתם אליו, הם מביאים לו את הדבר אשר הוא אוהב, וכאשר האב רואה כי בניו אהוביו השקיעו כח ומחשבה להשיג לו את המגדנות ואת המנחת שי אשר חביבים עליו, מתרבה קירוב הדעת ביניהם וניתוסף אהבה על אהבתו הקודמת.

וזוהו הענין של שמיני עצרת, שמאחר וביום הגדול הזה הקב"ה מגלה את חיבתו הגדולה אלינו ויושב רק עמנו לסעודה, לפיכך אנו רוצים לשמחו ולהביא לפניו את הדבר אשר חביב עליו ביותר, ואיזה דבר חביב על הקב"ה יותר מכל, הלא זהו התורה הקדושה, שהתורה הוא חמדתו הגנוזה של הקב"ה ואין לו להקב"ה יותר שעשוע ותענוג מאותו שעה בו בניו אהוביו שמחים בתורה הקדושה ועוסקים בה בחדוה, ולכן אנו עושים את היום הזה של שמיני עצרת ליום של שמחה בתורה הקדושה, להרבות רעות ואהבה בין ישראל למקום^[1].

(1) וראה ב'סדר היום' (סדר יום הושענא רבה שמיני עצרת ושמחת תורה) שם כתב כעין זה, שהטעם לשמחת התורה הוא מאחר שאנו רואים את האהבה של השי"ת אלינו, לפיכך אנו עושים שמחה בתורתו ובישראל עם קדושו, וזה לשונו: ובס' הזוהר יש ענין סגולה לענין זה בפני עצמו שהוא נקרא שמיני עצרת, והראה הקדוש ברוך הוא ביום הזה אהבתו שהיתה לו עם ישראל מכל האומות, וכן כתיב 'עצרת תהיה לכם', לכם דוקא ולא לשאר עממין, משל לבן מלך וכו', ומטעם זה עושין שמחה יתירה היום הזה אם לתורה אם לעם ישראל,

בכה התורה להמשיך את קדושת המועדים

ועל ידי כה התורה יכולים אנו להמשיך את קדושת המועדים ואת האור הבהיר של המצוות הקדושות שזכינו לקיים בירח האיתנים אל תוך ימי השנה, בפרט לעת הזאת כאשר אנו עומדים בפתחו של תקופת החורף והלילות הארוכות שבו, ואילולא התורה הקדושה לא היינו מוצאים את ידינו ורגלנו בלילות סגריר אלו, ורק בזכות היום הזה של שמיני עצרת, שאנו שמחים בו עם התורה הקדושה, אנו שואבים את הכה והעוז לימים הבאים לקראתנו לשלום.

וראה דברים המאירים כספירים שכתב הרה"ק רבי שלמה הכהן מראדומסק זי"ע בספר 'תפארת שלמה' (מועדים - שמיני עצרת), וכה כתב שם: "מפני כי החודש הזה הוא ירח האיתנים דתקיפו במצות, כי רבים המה המצות שנעשים בו, שופר וצום העשור ולולב ומינוי וישיבת סוכה. ולאחר כי עברו הימים האלה אם ירצה האדם לקיים מצוות האלו אינו מועיל בזה כלום, ואם כן כל אדם יפול בדעתו כי חלף ועבר ממנו נועם המצות היקרים האלה".

ממשיך ה'תפארת שלמה' וכותב: "בזה מורה לנו ביום שמחת התורה כי התורה הוא למעלה מן הזמן, כי בכל המועדים אנו אומרים 'מקדש ישראל והזמנים', כי בני ישראל הם המקדשים הזמנים ומועדים, אבל התורה היא נצחיות, ותמיד בכל עת ועונה אשר הוא לומד בהלכות שופר ולולב הוא חשוב בעיני הבורא כאלו עשה המצוה בפועל ממש, כמו שנאמר (הושע יד, ג) 'ונשלמה פרים שפתינו', כי מי שהוא עוסק בהלכות עבודת יום כיפור הרי הוא כאלו הקריב הקרבנות היום, וכן הוא בכל המצות, לזאת נכון הדבר לקרוא שמו שמחת תורה כי אין לנו שיור רק התורה הזאת והיא כלולה מכל המצות", עד כאן.

והוא מן הד' פרקים שמשחיטין את הטבה בעל כרחו שחייב אדם לשמח או ואין שמחה בלא בשר.

העולה מתוך דבריו, שעל ידי עסק התורה הקדושה אנו יכולים להמשיך את תוקף קדושת המצוות של חודש תשרי אף אל שאר ימות השנה הרגילים, והגם שבכל ימות השנה אין אנו יכולים לקיים בפועל ממש את כל המצוות החביבות של חודש תשרי, אבל על ידי עסק התורה שאנו עוסקים בסוגיות של המצוות האלו נחשב לנו הדבר כאילו קיימנו אותם במציאות, ועל כן אנו שמחים בשמחת תורה עם התורה, כי התורה הקדושה ממשיכה לנו את קדושת המצוות ואת שמחת המועד אל תוך ימות השנה ומקל עלינו את קושי הפרידה, כי על ידי התורה נשארים אנו דבוקים בקדושת ירח האיתנים.

עשה לי קיטון אחד שאדור אצלכם

וידוע המשל שכתב המדרש (שמות רבה תרומה לג א) על מלך שהייתה לו בת יחידה וחביבה, יקרה הייתה לפניו כבבת עינו, בהגיעה אל פרקה לא השיא אותה עם אחד מן השוק, אלא לקח עבורה מלך ממדינה אחרת, כראוי וכיאות לבת מלכים שכמותה, שמחת הנישואין התקיימה ברוב פאר והדר ובהשתתפות שרים רבים שבאו מכל מקומות מושבותיהם, והייתה השמחה עולה למעלה למעלה.

אולם עם סיום ימי המשתה הגיע הזמן שבו היה החתן צריך לחזור למקומו ומלכותו יחד עם הכלה החשובה בת המלך, או אז קרא המלך לחתנו, גילה אליו את מצפוני ליבו ואמר לו, דע לך שבתי שנתתי לך יחידית היא ואינני יכול לפרוש ממנה, אבל לומר לך אל תטלה גם איני יכול שהרי אשתך היא, אולם טובה אחת אבקש ממך, שכל מקום שאתה הולך שם עשה עבורי קיטון אחד (חדר קטן) שאוכל לדור אצלכם, כי איני יכול להניח את בתי, עד כאן תורף דברי המדרש.

ולענייננו נוכל לומר, שזהו גם המצב שלנו בתקופת הזמן שאנו עומדים בו זה עתה, כי בחג הסוכות היינו חוסים בצלו של הקב"ה כבן יחיד השוהה אצל אביו, והנה כבר הגיע שמיני עצרת, הזמן שאנו צריכים לצאת מבית אבינו רוענו ולחזור כל אחד למקומו ולמושבנו, אלא שהמלך - אבינו שבשמים - אינו

יכול להיפרד מאתנו, קשה עליו פרידתנו, ורוצה שנעשה עבורו איזה קיטון ומקום שם יוכל לשהות עמנו תמיד, גם בעת שאנו נוסעים מביתו, וזהו הטעם שאנו עושים ביום זה שמחת תורה, היות שהתורה הקדושה הינה הקיטון ומקום השראת השכינה, ואת התורה הזאת אנו לוקחים אתנו יחד אל המשך ימות השנה, ונמצא שלעולם הקב"ה נמצא סמוך אלינו, כי הקב"ה משרה שכינתו בתוך דברי התורה.

הירדיעה הזאת שהקב"ה נמצא אתנו תמיד, נותן לנו את הכח לעבור את כל המכשולים ואת כל המהמורות העומדים לנו בדרכנו, ולהתגבר על כל המקרים הרעים והנסיונות אשר אותו מלך זקן וכסיל מומן אל פתחינו בכל יום תמיד, וכמו שאמרו חז"ל (קידושין ל:): שהקב"ה ברא יצר הרע במטרה לפתות את האדם לדבר עבירה, אך כנגד זה ברא לו גם תבלין, התבלין זהו התורה, וכל מי שעוסק בתורה אינו נמסר בידו.

שמחת תורה - התורה שמחה שנפלה בחלק ישראל

אך עדיין לא נוכל לסיים את דברנו מבלי שנברר אל נכונה מדוע נקרא יום זה בשם 'שמחת תורה', דלכאורה אין זה מבטא באמת את המהות של היום, שכן ביום זה אנו בני ישראל לוקחים את התורה ושמחים בה, והיה נכון יותר לקרוא בשם 'שמחה בתורה', דהיינו, אנו שמחים בתורה, ולא 'שמחת תורה' שמשמע כי התורה עצמה שמחה באיזה שמחה ואנו שמחים בשמחתה.

אלא מובא בזאת משמו של הרה"ק מסלונים זי"ע, וכן מטי משמיה של הגאון רבי חיים מבריסק זצוק"ל, כי אכן כן, התורה עצמה היא היא ששמחה, התורה שמחה על שנפלה בחלק ישראל. שהרי בשעה שאתא ובא הקב"ה למסור את התורה, סיבב תחילה בקרב אומות העולם ושאל אותם האם הם חפצים לקבל את התורה הקדושה, כדכתיב (דברים לג, ב) "ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קודש", ואיתא עלה בגמרא (עבודה זרה ב:), מלמד שהחזיר הקב"ה על כל אומה ולשון והציע להם את התורה ולא קבלוה עד שבא אצל ישראל וקבלוה.

ועל דבר זה ששה התורה הקדושה ושמחה בחדוותא עילאה, על עצם הדבר שלא עלה אז על דעת שום אחת מאומות העולם לבקש את התורה לעצמה, שהרי מי עוד היה הוגה בדת שעשועים כמו בני ישראל, מי היה מתייגע עליה כל כך להבין את כל פרטותיה ודקדוקיה, ומי כמו בני ישראל היו מוסרין את עצמן למיתה ובלבד שלא יימחה אפילו תג אחד מדברי תורה, רק בני ישראל מסוגלים לזה, ולכן באמת קוראים ליום זה בשם 'שמחת תורה', כי התורה גופיה שמחה שנפלה בחלק ישראל ולא אצל שום אומה אחרת.^[1]

שאייל ויהיב ליה - לבקש לזכות לתורה

לאור כל אלו הדברים אין לנו אלא להתכונן בהכנה רבה לקראת היום הגדול והקדוש של שמחת תורה, לשוב בו ולשמוח בשמחת התורה כפי מה שראינו אצל רבותינו הקדושים מאורי ישראל בכל הדורות, שהיו מתאמצים לשוב ולשמוח בשמחת התורה הרבה למעלה מכוחותם, וכמו שמוכא בספרי רבינו חיים ויטאל ז"ע (פרי עץ חיים שער הלולב פרק ח) על רבו האר"י הק', שכל כך היה שש ושמח עם התורה הקדושה, עד שאפילו לאחר שסיים ההקפות בבית מדרשו לא

(1) וראה בתנא דבי אליהו (אליהו רבה פרשה ה) שכתב שם הלשון הזה: 'אם הבנים שמחה' (תהלים קיג, ט) ברוך המקום ברוך הוא ששמחתו מרובה על ישראל לעולם, שכשם שישאל עושין תשובה בעולם הזה ועושין את התורה ושמחין בה, כך התורה שמחה בהן לעולם הבא, שנאמר 'אם הבנים שמחה'.

וראה גם ב'שפת אמת' (סוכות תרס"ב) שכתב כעניין שהבאנו לעיל, וזה לשונו: וענין שמחת תורה, כי התורה שמחה עם בני ישראל. דאיתא במד' ואהי אצלו אמון אומן שהתורה יעצה לברוא העולם. כמ"ש בראשית בשביל התורה שנק' ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית. וכל שורש הדין בראש השנה וביום הכפורים הוא לקיום העולם כפי עבודת בני ישראל. ולכן כשזוכין במשפט והקב"ה מחדש עולמו התורה שמחה. וכמו כן בודאי על כל פנים עיקר השמחה מכח בני ישראל. שאין מי שמקיים תורה ומצות בעולם כבני ישראל ולכן יש לנו לשמוח בשמחת התורה.

הלך מיד לביתו, אלא בכל בית מדרש שעבר בדרכו ועדיין אחזו באמצע ההקפות, נכנס לשם לשמוח ולרנן בשמחת התורה.

כמו כן צריך לנצל את הזמן המרומם של ההקפות בכדי להפיל תפילה ותחנונים לפני המקום ברוך הוא, שיאיר את עינינו בתורתו וישם בליבנו אהבתו ויראתו, הלא כמה תפילות צריכים על דבר זה, עלינו ועל צאצאינו ועל צאצאי צאצאינו, שתהא התורה ערבה ומתוקה בפינו ונהיה כולנו יודעי שמו יתברך ולומדי התורה לשמה, וצריך לבקש בין על חלק הנגלה שבתורה ובין על חלק הנסתר שבה, כי ללמוד את שניהם אני צריך והאחד משלים את השני עד שנעשה לחטיבה אחת.

הלא ביום זה קרוב ה' אלינו יותר מכל הזמנים, הקב"ה בעצמו, מלך מלכי המלכים, נמצא אתנו בסעודה אחת, ומי פתי לאבד שעת הכושר שכזה שבו יכולים לבקש על הכל, ואם בעסקי גשמיים אמרו כן אזי בעניינים של רוחניות על אחת כמה וכמה, כדכתב בזוהר הק' (ח"ג פרשת צו לב.), "מאן דיתיב עם מלכא ונטל ליה בלחודיה כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה".

וראוי לכל אחד לכוון את פירוש המילות של הניגונים שמנגנים לכבוד התורה, שהרי רוב הניגונים שמנגנים בשעת ההקפות הם תפילות ובקשות לזכות לאור התורה הקדושה, או פסוקים ומאמרים שמבטאים את גודל החשיבות ויקר התורה, ובשעה שמנגנים את אלו הניגונים כדאי מאד לכוון את הלב ואת המוח ולהתכוון היטב במה שאומר ובמה שמוציא מתוך פיו.

ואפילו במקומות שנוהגים לומר ניגונים בלבד ללא מילים, אזי על ידי הניגון וההתעוררות יכול להגיע לדבקות בהשי"ת, כידוע^[ח], וראוי לבקש בשעה

(ח) בגודל ענין השירה והזמרה ובמעלת המדרגות שיכולים להשיג על ידי הנגינה בקדושה ובטהרה, ראה בספה"ק 'אהבת שלום' (פרשת בעלותך ד"ה ואחרי כן יבואו הלויים) וזה לשונו: ופירש רש"י, נתונים למשא, נתונים לשיר. והנה כתיב (מלכים ב ג טו) והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'. ונראה דיש ללמוד מזה איך יכול כל אדם להידיבק בו ית' על ידי השירות

זאת - אפילו במחשבה - על כל העניינים הנצרכים לו, בין אם זה בתורה ובעבודה ובין אם לזכות לבנים צדיקים וכשרים המאירים את העולם בתורה ובמעשים טובים, לא חסר על מה לבקש, ובמח לא תשוב תפילתנו ריקם ביום גדול וקדוש שכזה, ובפרט בשעה שארון הקודש פתוח ומכוון כנגד שער השמים.

סעודה לגמרה של תורה

גם את חלק הגשמיות והשמחת יום טוב אין לנו לשכוח, שהרי ענין גדול לערוך ביום זה סעודות גדולות לכבודה של תורה, לשוב ולשמוח בו בשמחה ובתענוגים בשר ודגים וכל מטעמים, וכדרכת הרמ"א (סימן תרס"א) שלכן קורין ליום זה של שמיני עצרת בשם 'שמחת תורה', "לפי ששמחין ועושין בו סעודת משתה לגמרה של תורה". וביותר נהוג שהעולה האחרון המסיים את פרשת וזאת הברכה ומכונה 'חתן תורה', וכך גם העולה הראשון שמתחיל בפרשת בראשית הנקרא

והתשבחות שאנו מנגנים ומזמרים לפניו באתערותא דלבא ובכוונה הראויה. והוא, דהנה מבואר בזוהר הק' (תקו"ז כו ע"ב) שיש בעולם העליון היכל אחד גבוה מעל גבוה הנקרא היכלא דניגונא, וכל בני היכלא הרשומים שם הם נשמות ישראל הקדושים היודעים ומכוונים לשיר בקול נעים בגילה ורנן כדי ליתן שבח יקר וגדולה לא-ל מלך יוצר כל. והם מקבלים אורה ושמחה לנפש רוח ונשמה על ידי שם הקדוש אהי"ה במילוי אלפין השופע בהיכל הזה, ועולה במספרו קמ"ג כמנין מנגן.

והנה כבר ידוע לנו שכל עיקר שורש ומקור הניגונים שאנו מנגנים ומזמרים לשמו ית' באתערותא דלבא הוא בא מכת הלויים שהיו במקדש עומדים בדוכנם לשירם ולזמרם, ועל ידי זה היו מדובקים בו ית' יותר מכל עדת בני ישראל. וזה שמם המוכיח עליהם, שלכן נקראו לויים מלשון הכתוב (יה ב) וילוו עליך וישרתוך, שהוא לשון דביקות. וגם הראשי תיבות של ראשי משפחות שלהם גרשון קהת מררי עולה גם כן כמנין מנגן, כהמספר של השם הק' כנ"ל המאיר בהיכלא דניגונא. ולכן כל מי שמנגן לשמו ית' במחשבה קדושה ומדבק את עצמו בכוונות הלויים הקדושים אזי הוא מקבל גם כן הארה וקדושה מהשם הק' הזה.

'חתן בראשית', שהם מזמנים את כל אוהביהם וידידיהם ועושים סעודה גדולה לכבודה של תורה.

ובמו שכתוב אצל שלמה המלך (מלכים א ג, טו) "ויעמוד לפני ארון ברית ה' ויעל עולות ויעש שלמים ויעש משתה לכל עבדיו", ואמרו על כך במדרש (שיר השירים רבה פרשה א, ט) "אמר רבי יצחק מכאן שעושיין סעודה לגמרה של תורה", וכבר כתב במשנה ברורה (תרס"ט ס"ק ו) בשם הפוסקים, דיש להרבות בכל מה דאפשר בשמחה של מצוה, וחם וחלילה שלא לכטל איזה מנהג של שמחה ביום שמחת תורה, ואף מושך את שבט ביקורתו על אותם שביטלו את המנהג לעשות משתה ושמחה.

אולם יחד עם זאת יש לזכור כי לא המאכל הוא העיקר, אלא כל עיקרו של הסעודה בא לעורר את השמחה הפנימית ולמשוך את הגוף ליטול חלק בשמחת התורה שהוא כולו רוחני, ומאחר שהגוף הוא כולו חומר ומושך לארציות וגשם, על כן צריך ליתן לו את חלקו ולשמה אותו במידי דמשמחו, וכאשר הגוף נמצא בשמחה אזי אינו מפריע לנשמה לשוב ולשמוח בשמחת התורה ובנותנה.

מה מאד יותאם לזה המשל הידוע מאת הרה"ק בעל ה'תולדות יעקב יוסף' (בפרשת קדושים ועוד) בשם המגיד הרה"ק רבי מענדל מבאר זי"ע, מעשה בבן מלך יקר וחביב ששונאי אביו הצליחו ללכדו נפש ונמלוהו בכוח הזרוע למדינתם הרחוקה, שם הניחוהו למשמר בין אנשים כפריים פשוטים ונבערים דעת, אי אפשר לתאר את יסורי בן המלך הענוג שהיה מורגל בבית אביו לשהות בחברת אנשים מכובדים ומלומדים, בעלי גינוני מלכות, והנה עתה צריך להסתובב בין אנשים פשוטים ונבערים מדעת, ההיפך הגמור ממה שהיה מורגל מאז ומעולם.

צערו היה קשה מנשוא, בפרט לאחר שכבר עברו עליו כמה וכמה שנים ועדיין לא קיבל שום אות או סימן מבית אביו, הוא לא ידע האם אביו עדיין מחפש אחריו או שמא כבר התייאש ממנו לגמרי, והיו יסורים אלו מכלים את שארית תקוותו ושוברים את ליבו עד דק, וכמאמר הכתוב (משלי יג, יב) "תוחלת ממושכה מחלה לב".

בנין שישו ושמחו בשמחת תורה יעקב יט

יום אחד הגיע אליו שליח וכידו מכתב סתר, הוא פותח את המכתב ונרעש לגלות לא פחות ולא יותר איגרת כתובה וחתומה על ידי לא אחר מאשר אביו בכבודו ובעצמו, במכתב מגלה המלך לבנו שזה עתה עלה בידו למצוא את המקום בו הוא מוחזק בשבי, ולא ירחק היום בו יבוא אליו בראש צבאו ויתירו מכבלי שבייתו, בינתיים הוא מבקש ממנו להתחזק ברוחו פי שניים ולשמור על עצמו מכל משמר שחלילה לא ישכח את גינוני המלכות, כי קרוב היום בו ישוב לביתו ולממלכתו כבראשונה.

לא היה קץ לשמחתו, סוף סוף קיבל ידיעה ברורה מבית אביו שחלילה לא נשכח ממנו, וקרוב היום בו יצא לחופשי מעולם של רשעים ואפלתו תיהפך לאור גדול, וכל כך בערו בקרב רגשי השמחה עד שלא היה יכול להסתירם בתוכו פנימה, אולם מאחר והיה חושש שהכפריים המקיפים אותו ירגישו בשמחתו ויחושו להודיע לממונים כי משהו מתרחש עמו, לכן התחכם להזמין את כולם לבוא עמו אל בית המזיגה, קנה משקה המשכר וכיבד אותם בכוסות הגונות, ואכן לא עבר אלא זמן מועט וכבר ניכר בהם השפעת היין, הם יצאו בריקודים ומחולות סוערים כשבן המלך מצטרף אליהם ורוקד יחד עמם בהתלהבות אין קץ.

במובן שכל אחד שמח עם משהו אחר, הכפריים הנבערים מדעת שמחים על כמה טיפות יין שהוריקו אל גרונם, ואילו בן המלך שמח בשמחה שאין בדומה לו, שהרי זה עתה קיבל איגרת ופרישת שלומים מבית אביו שבו מודיעו כי יודע היכן הוא ואל יתייאש מן הרחמים.

הנמשל מובן לכל, נשמתנו הקדושה והטהורה חוצבה מתחת לכיסא הכבוד ושולחה כאן למטה לשהות בתוך גוף גשמי ומלא חומר, והנה ביום זה של שמחת תורה, כאשר אנו זוכים לסיים ולהתחיל את התורה הקדושה, שהיא כאגרת השלוחה לנו ממרום להאיר את דרכנו בתוך עולם החומר ולקרב את נשמתנו אל יוצרה, משתוקקת הנשמה הקדושה לשוב ולשמוח בשמחת התורה הכתובה מסיני, אלא שמתוך שנשמתנו כבולה ואסורה בתוך גוף גשמי שאינו מבין כלל בטיב שמחה זו, אזי הוא מונע מאתנו לשמוח בשמחה קדושה ורוחנית גבוה מעל גבוה.

לפיכך אנו עושים סעודות גדולות ושותים יין, בכדי לתת לגוף את מנותיה הראויות לה שתשמח גם היא עם מעט בשר ויין, וכאשר הגוף הגשמי יהיה בשמחה מן הדברים הנוגעים אליו לא ימנע בעדנו מלשוש ולשמוח בשמחה הקדושה - שמחת התורה, אך כמוכן שאסור לשכוח את החילוק הברור בין העיקר ובין הטפל וח"ו לא להחליף ביניהם.

ונדבק בך ובתורתך תמיד

ויעזור השי"ת שבזכות השמחה שאנו שמחים בתורה הקדושה, ובזכות הריקודין קדישין שאנו מרקדין לכבוד התורה ולומדיה, שיעלו המה לרצון לפני ארון כל ויפעלו בהיכלות העליונים את פעולתם לתקן עולם במלכות ש-ד-י, וכפי הנוסח שתיקן החיד"א ז"ל לומר לפני הקפות, "יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו. שבכח הקפות אלו תפיל חומת הברזל המפסקת בינינו לבינך, ונהיה מוקפים מתורה ומצות מבית ומבחוץ, ונדבק בך ובתורתך תמיד, אנו וזרענו וזרע זרענו. ויהי נעם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו".

קשה עלי פרידתכם

בשמיני עצרת מתקרבים בני ישראל אל הקב"ה באופן
הנעלה ביותר

שמיני רגל בפני עצמו

שבעת ימים בשנה אנו חוגגים בשיר ורננים את חג הסוכות על כל מצוותיה וחוקותיה, סוכה, ד' מינים, שמחה וכו', קשה מאד לצייר את יופי הימים האלו, הרוממות הנפלאה והאוויר דקדושה השוררת בחללו של עולם, כל אחד מישראל מתרומם באותו זמן בטפח וטפחיים מעל גבי הקרקע.

אולם למרות שחג הסוכות הוא רק שבעה ימים, בכל זאת, גם בהגיע היום השביעי עדיין אין אנו יוצאים מקדושת המועדים, אלא עומד ומצפה לנו עוד יום אחד של חג, והוא זה הנקרא 'שמיני עצרת', כדכתיב בתורה (במדבר כט, לה): "ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו". ואף על פי שהיום הזה מחובר בקשר בל ינתק אל חג הסוכות, מכל מקום אין נוהג בו הדינים וההלכות של סוכות, אלא הוא רגל בפני עצמו עם הלכות אחרות, כמאמר גמרא (סוכה מז.) 'שמיני רגל בפני עצמו'.

אך לא רק הדינים של סוכות אינם נוהגים בו, אלא בשונה מכל המועדים והרגלים האחרים שיש להם מצוות מיוחדות, כגון מצה בפסח, סוכה ולולב בסוכות ושתי הלחם בשבועות, אזי בשמיני עצרת אין בו שום מצוה מעשית מיוחדת מלבד מצוות שמחה וקרבן מוסף בזמן שבית המקדש היה קיים.

עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך

רבותינו ז"ל הפליגו מאד בגודל קדושת האי יומא, דברים אשר לא שמענום ולא ידענום בשום מועד אחר, ומדבריהם נמצאנו למדים שהחג הזה הוא

ביטוי נפלא ועמוק לאהבה הגדולה והקרבה המיוחדת אשר הקב"ה מגלה דווקא אל עם בני ישראל אהוביו רחומיו, ולא לשאר כל אומות העולם הפזורים וממלאים את כל קצוות תבל.

המקור לזה הוא מדברי הגמרא במסכת סוכה (נה:), שם מבואר שבהאי יומא של שמיני עצרת מתייחד הקב"ה עם בני ישראל לברם בלי שום תערוכת עם זר, ואת מלכד הקירבה הגדולה שהראה להם בשבעת ימי החג, שגם אז היו בני ישראל קרובים ביותר אל השי"ת וסמוכים על שולחן אביהם, אלא שעדיין לא היה זה בתכלית השלמות, מאחר שגם אומות העולם נמלו איזה חלק בשמחה זו, על ידי השבעים פרים שהקריבו הכהנים במהלך ימי הסוכות, כי השבעים פרים האלו באו לכפר על עוונות של אומות העולם.

ממשיכה הגמרא להמשיל למה הדבר דומה: "משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו, 'עשו לי סעודה גדולה', ליום אחרון אמר לאוהבו, 'עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך'", עד כאן המשל.

והנמשל הוא כך, שלאחר שהסתיימו אסיפת כל ההמוני והסעודות הגדולות שכל באי העולם נהנו ממנו בחג הסוכות, מבקש הקב"ה להישאר בצוותא חדא רק עם בני ישראל עם קרובו, ואף אומר להם, שבאמת אין לו שום הנאה מכל האספסוף הזה אלא מהם לבד, ולכן מתייחד עמהם בסעודה קטנה, הם לברם בלא שום אחר עמהם, וזהו המהות של שמיני עצרת, תוספת יום אחד שבו נותר הקב"ה עם בני ישראל לברם לשמוח בינם לבין עצמם.

ובזוהר הק' (ח"א פרשת נח סד.) מדייק יותר ואומר, שכל ענין הקרבת השבעים פרים עבור השבעים אומות לא היה בכדי לדרוש את טובתם, אלא רק בכדי לתת להם את חלקם ולהיפטר מהם מבעוד מועד, שבשעה שיבקש הקב"ה להתייחד עם בני ישראל בשמיני עצרת ולשמוח עמהם, לא יבואו האומות להתערב בשמחתם, ולכן היה צריך הקב"ה להקדים בחג הסוכות ולזרוק אף להם ולהמונם איזה חלק, ועתה יוכל המלך להתענג בשלווה עם אוהבו בלא חשש שמא יבואו השרים האחרים להתערב בסעודתם.

עכבו עמי עוד יום אחד קשה עלי פרידתכם

על פי הדברים האלו ביאר רש"י הק' בפרשת אמור (ויקרא כג, לו) את הענין של שמיני עצרת ואף הוסיף על כך נופך מדיליה, וכתב רש"י, שעניינו של האי יומא דומה למלך שהיו בניו מתגוררים בריחוק מקום ממנו, כל אחד בביתו ובנחלתו, ולאחר שכבר עבר זמן רב בהם לא התראה המלך עם בניו, והגעגועים כבר בערו בקרבו כאש אוכלה, זימן אותם המלך שיבואו כל אחד ממקומות מושבותיהם לשהות עמו במחיצתו למספר ימים קצובים, להשתעשע בכנישתא חדא ולהתעלם באהבים.

הבנים אכן נענו להזמנה הנרגשת, וכולם כאחד באו ברנה אל בית אביהם, שם ישו ושמחו באהבה ותענוגים עד שכמעט ולא הרגישו כי הימים עוברים וחולפים, והנה הגיע היום האחרון בו היו אמורים לשוב כל אחד לארצו ונחלתו, אלא שממש לפני שחשבו ללכת עצר אביהם המלך בעדם ואמר להם: "בְּנֵי, בבקשה מכם, עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם".

הנמשל ברור מאד, ובא רש"י הק' לומר שהיום טוב של שמיני עצרת הוא ענין של 'קשה עלי פרידתכם', לאחר שבחג הסוכות אסף הקב"ה את בני ישראל, כל אחד מאיזה מקום שרק לא היה שם, והביא את כולם אל תוך ביתו והיכלו להתענג שבעת ימים על ה' וליהנות מזיו שכינתו, אבל גם בהגיע היום השביעי עדיין לא מניח הקב"ה לבני ישראל להיפרד ממנו ולשוב כל אחד לביתו ולמקומו, כי מגודל הגעגועים והכיסופים אליהם מבקש הקב"ה לבניו אהוביו להתעכב במחיצתו עוד יום אחד, רק לאחר מכן ישובו, בכחינת 'עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם'.

ואף על פי ששמיני עצרת אינו אלא יום אחד בלבד, וקשה להבין איזה תועלת כבר יש בזה, שהלא בין ובין כך ישובו הבנים למחרת אותו היום אל ביתם ונחלתם בעוד האב נשאר בביתו, ומה הרווח של כל זה.

אולם באמת אין זה קושיא כלל, כי הגם שהיום הנוסף הוא רק יום אחד, אבל המשמעות שלו גדולה הרבה יותר מזה, שכן הוא בא לגלות שלעולם היה

האב רוצה להישאר עם בניו בלי שום קצבה של זמן, אלא מאחר ומציאות הדברים שכל אחד צריך לשוב לביתו ולעסקיו, לכן מוסיפים יום נוסף שלא היה מן המניין, ויום זה על הכלל כולו יצא לגלות.

מאן דיתיב עם מלכא כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה

ושואל ה'בני יששכר', מדוע מבקש המלך מאוהבו שיעשה לו רק 'סעודה קמנה' - כפי המובא בגמרא דלעיל - לכאורה היה צריך לערוך סעודה גדולה ומפוארת, לא פחות מן הסעודה בהם השתתפו כל השרים והפחות, שהלא הכל היה רק הכנה לסעודה זו.

אלא מפרש ה'בני יששכר' על פי חכמת האמת וכפי מה שהובא בספרי המקובלים (שער הכוונות - דרושי ראש השנה דרוש א' ובחג הסוכות הקדמה), שבשמיני עצרת נעשה היחוד השלם והעליון ביותר, ולכן אין המלך ואוהבו רוצים להאריך בסעודה יותר מדי, שכן העיקר הוא עצם היחוד והקירוב ולא הסעודה שטיפילה לזה.

הזוהר הק' (ח"ג פרשת צו לב.) מפליג ביותר במעלת קדושת היום ובקירבה העצומה השוררת זה עתה בין בני ישראל וקודשא בריך הוא, וכתב הזוהר הק', שבאותו זמן בו מתייחד המלך עם אוהבו בסעודה אחת וקרובים הם בדעתם האחד אל השני, יכול האוהב לבקש מאת המלך כל מה שיעלה על רוחו, והמלך ברוב חביבותו וקרבת דעתו לא יוכל לסרב לו אלא ימלא את כל מבוקשו, וכלשון הזוהר הק': "ומאן דיתיב עם מלכא ונטל ליה בלחודיה כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה".

כל ההגים מסובבים לשמיני עצרת - הנקודה המרכזית

דברים פלאיים, בבחינת מגלה טפח ומכסה טפחיים, אומר לנו הרמ"ע מפאנו זי"ע (עשרה מאמרות - מאמר חקור דין - חלק ב פרק כו), שיום שמיני עצרת הוא המרכז והנקודה של כל המועדים, וכל שאר המועדים הם רק סובבים ומקיפים לנקודה המרכזית שהוא שמיני עצרת.

ועל בן נקראו כל המועדים בשם 'חג' - מלשון חוגה ועיגול - ואילו שמיני עצרת גופא לא נזכר בשום מקום בתורה בשם 'חג', כי אכן שאר המועדים מסבבים וְחֻגִים לשמיני עצרת, מה שאין בן שמיני עצרת גופא עומד על נקודת המרכז ואינו מסבב לשום מועד אחר, ומכאן תבין מה נורא קדושת היום הזה עד שאין אנו יכולים להשיג את גודל מעלת היום.

וראה נא את לשון קדשו: "ואין שמיני עצרת נקרא חג בכל התורה כולה ולא בדברי קבלה, וזה מעלתו, שכולם חוגגים וסובבים על נקודת המרכז שהוא מקומו, והרמז בו על השלמתם והשגת תכליתם של כל יעודי התורה והנביאים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת לעיני כל ישראל, ובו בלע המות לנצח נצחים, וכאן סייג לחכמה שתיקה".

על יסוד דברים אלו מוסיף מרנא ורבנא החתם סופר זי"ע דברים נוראים (דרשות חת"ס), ואומר, ששמיני עצרת יותר גדול אפילו מיום הכפורים, וראיה לזה מן הקרבן של שמיני עצרת שדומה לקרבן של יום הכפורים, שבשניהם הקריבו פר אחד, ובכל זאת עולה הקדושה של שמיני עצרת על קדושת יום הכפורים, כי הקדושה של יום הכיפורים הוא על ידי עינויים וסיגופים ואילו הקדושה של שמיני עצרת הוא על ידי 'שמחה חדותא דמלכא עם ישראל', ושמחה כזאת שאינה תלויה בשום מצוה ובשום הנהגה מעשית, אלא רק בדבקות ושמחת הקב"ה וישראל, הוא מעלת הקדושה הגבוהה ביותר.

עוד כתב החתם סופר במעלת האי יומא רבה (תורת משה שמיני עצרת), שבכל המועדים צריך עזר וסיוע מלמטה בכדי להמשיך את קדושת המועדים על בני ישראל, ולכן בכל מועד ישנו איזה מצוה המיוחדת רק לחג דגן, כגון מצה בפסח וסוכה בסוכות וכן הלאה, בכדי שעל ידי זה יימשך קדושת המועד מלעילא, אולם בשמיני עצרת אין שום מצוה מיוחדת מלבד המצוה של 'והיית אך שמח', כי בשמיני עצרת מתעורר הקדושה מאליו ונשפע על בני ישראל ואין צריך שום סיוע מלמטה^[ט].

(ט) וראה בספר החינוך (מצוה שכד - מצות נטילת לולב) שמבאר שם הטעם למצוות נטילת לולב בחג הסוכות, ובתוך דבריו כתב גם מדוע ביום האחרון של חג לא ציוותה עלינו

עתה נתברר למפרע שעבודתנו רצויה לפניו

ולעולם יש כאן עוד עומק לשמחה זו, שכן האהבה שהקב"ה מראה אלינו ביום שמיני עצרת מגלה לנו על חיבתו של הקב"ה לא רק על עצם היום הזה, אלא גם על למפרע, שכן במשך כל חג הסוכות היינו מרודים הרבה בעסק המצוות, סוכה וד' מינים וכו', אולם גם לאחר שהשתדלנו לקיים את המצוות ככל משפטם וחוקתם, עדיין אין אנו יכולים לדעת האם התקבלה עבודתנו לרחמים ולרצון לפני ארון כל.

אך בהגיע יום שמיני עצרת, והקב"ה בכבודו ובעצמו מבקש מאתנו 'עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם', או אז נודע לנו בבירור שהשי"ת רצה בנו ובמעשינו וקיבל את כל מה שעשינו לפניו לרחמים ולרצון, וראיה לזה, שהוא מבקש מאתנו להישאר עמו עוד יום אחד, וכל בר דעת מבין לבר שאם לא היה חפץ במעשינו ח"ו לא היה מבקש מאתנו בקשה כגון דא. אמור מעתה, שאין אנו שמחים היום רק על עצם הבקשה להישאר עמו עוד יום אחד, אלא אנו שמחים גם על כל הימים שקדמו לזה שעתה נודע לנו כי נתקבלו לרצון.

וב'סדר היום' כתב, שהיום טוב של שמיני עצרת הוא שמחה והודאה להשי"ת על כל המצוות וכל הטוב אשר הרעיף עלינו במשך ימי הסוכות, וזהו תורף דבריו: "אפשר לתת טעם לשמחה, כי אחר שכל ז' ימי הסוכה נמלנו לולב בידינו בד' מינים שהם אות לנו שאנו חלקו ונחלתו י"ו, וישכנו בסוכה ז' ימים תחת כנפי השכינה, ואין לנו חלק עם סמא"ל וסיעתו, ולכך ראוי לנו בזה היום

התורה ליטול ד' מינים, וזה לשונו: וטעם שאינו נוהג במדינה אלא יום אחד, לפי שידוע כי עיקר השמחה ביום ראשון הוא. ואם תשאל, שמיני עצרת שיש בו שמחה גדולה לישראל למה לא היה ניטל בו, התשובה, כי יום שמיני עצרת כולו לשם, וכמו שאמרו זכרונם לברכה, משל למלך שעשה סעודה וכו' כדאיתא במדרש, ולבסוף אמר להם עכבו עמי יום אחד שקשה עלי פרידתכם, ולפיכך נקרא עצרת, ואם כן אין צריך זכרון אחר.

לשמוח שמחה של מצוה בזכרנו את טוב ה' אשר עשה עמנו ועם אבותינו, לבחור בנו מכל האומות ולקדש אותנו מכל הלשונות ויחדנו לעם סגולתו".

יזהר לא לאבד את סגולת היום

לאור כל הדברים האלה, וודאי שמחויבים אנחנו לשמוח בשמחה גדולה על כל הטוב אשר הנחיל אותנו השי"ת ביום זה, וגם על הגילויים הנוראים של אהבה וחיבה, ממש עין לא ראתה, ולכן יש לנו לשוש ולשמוח ללא שיעור וגבול, וכפי שהעידו על הגאון החסיד מוילנא זי"ע (מעשה רב סוכה רלג), 'שהיה שמח מאד בחג הסוכות וביותר בשמיני עצרת, כי הוא יותר יום שמחה מכל ימי החג על פי הסוד... ושמחים שמחה גדולה".

אלא שיחד עם זה אסור לנו לשכוח את הכח הגדול והנשגב של 'כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה', וביום זה יש לנו להרבות בתפילה ובתחנונים על כל העניינים ברוחניות ובגשמיות, בכלל ובפרט, ולא חסר דברים שאנו צריכים להם, אם רק נתבונן נראה עד כמה צריכים לבקש ולהתפלל להשי"ת שיזכנו וישפיע עלינו בטובו רוב רחמים וחסדים, ובעיקר לבקש ולהתחנן אל השי"ת שנוכל תמיד להישאר קרובים אליו ולא נתרחק ממנו חלילה, כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים עג, כח) "ואני קרבת אלקים לי טוב".

וכבר נודע הקבלה שהיה ביד הצדיקים (שער יששכר) מאת הרה"ק מלובלין זי"ע, בשם מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב הק' זי"ע, שקיבל מפי אליהו הנביא זכור לטוב, שכל מי שמתפלל ומכוון לבו כראוי בשלושת הימים האלו, הושענא רבה, שמיני עצרת ושמחת תורה, יהיה מסוגל להתפלל כל השנה כראוי ובכוונת הלב, ומי פתי לאבד הזדמנות נדירה זו.

בך גם יש לנו לבקש על הגאולה העתידה, שכבר ירא ה' ויחוס עלינו ויראה את המצב בו אנו שרויים, ויוציאנו מהרה מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה, וישלח לנו את בן דוד משיחו במהרה בימינו, ואין שום ספק שבשעה שאנו יושבים עמו במחיצתו באהבה ותענוגים, בוודאי לא ישיב את פנינו ריקם וימלא משאלותינו במדה טובה ישועה ורחמים.

